

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Toimintakulttuurista hyvinvointia

Opinto-ohjauksen aamukahvit 11.10.2024
Tanja Väänänen

Miten lapset ja nuoret voivat?

Kouluterveyskyselyn (2023) mukaan:

- Suuri osa lapsista ja nuorista voi hyvin, on tyytyväinen elämäänsä ja arkirytmisi on kunnossa.
- Kuitenkin osan hyvinvointia kuormittavat monet erilaiset tekijät, kuten sairastelu, ahdistuneisuus, kiusaaminen tai sosiaalisten tilanteiden pelko.
- Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien oppilaiden osuus on kasvanut Kouluterveyskyselyissä vuodesta 2015 alkaen, erityisesti tytöillä.
- Oppilaiden ilmoittamat sairauspoissaolojen määrät ovat lisääntyneet.
- Ahdistuneisuus on yleistynyt aiemmista kyselyistä erityisesti 8. ja 9. luokan tytöillä.
- Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä ovat edelleen yleisiä.
- Myönteisiä muutoksia: uni on pidentynyt ja liikunta lisääntynyt hieman.

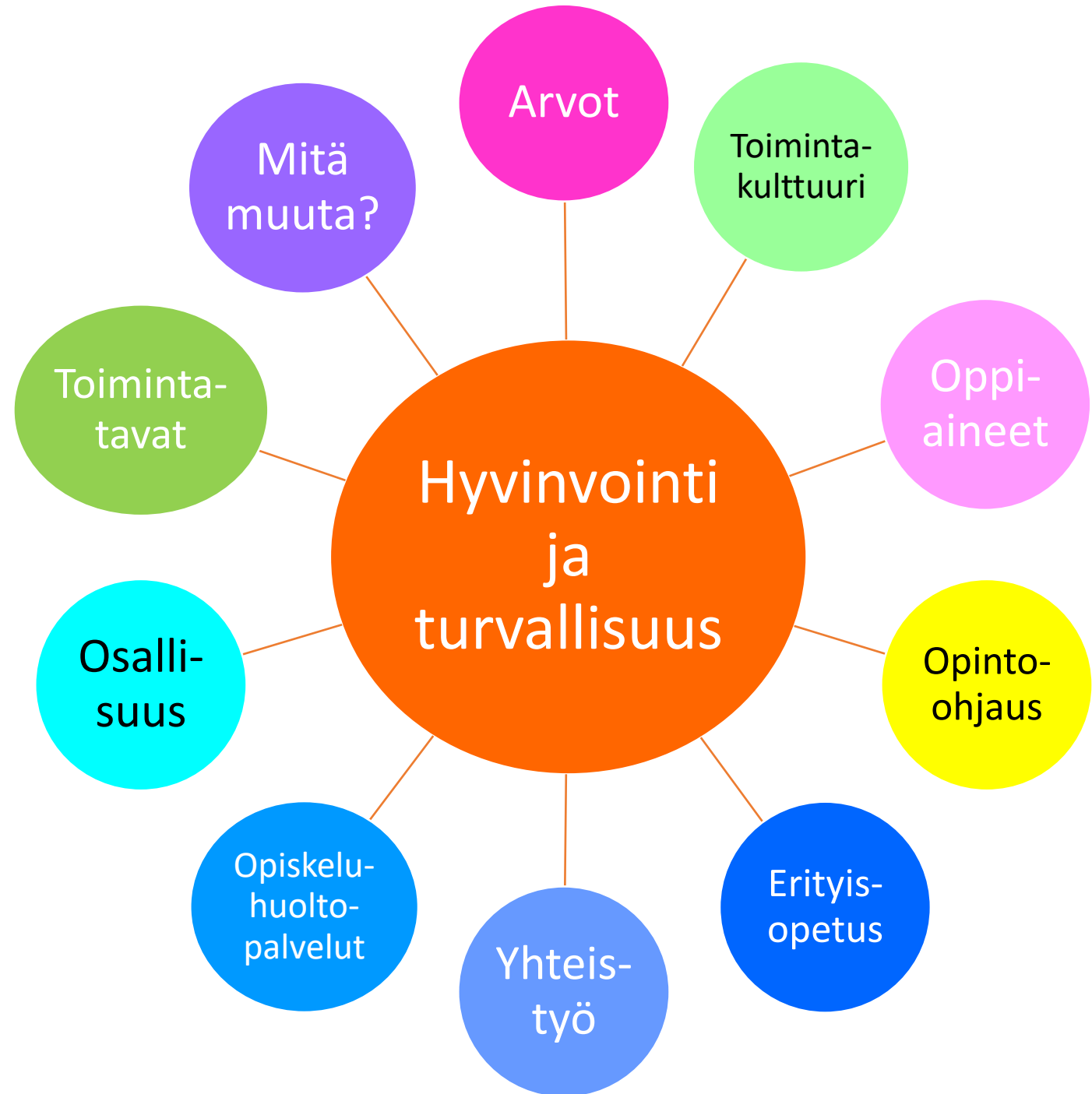
Koulut ja oppilaitokset kehitys- ja oppimisympäristöinä

- Kouluissa/oppilaitoksissa tavataan suuri osa lapsista ja nuorista.
- Arjessa tulee vastaan vaihtuvia tilanteita, sosiaalisia haasteita, vaatimuksia ja mallioppimista.
 - Lasten / nuorten kesken
 - Aikuisten / lasten / nuorten kesken
 - Aikuisten kesken
- Tunne- ja vuorovaikutustaitoja täytyy harjoitella!
 - Vaikutus yhteisön ilmapiiriin
 - Ennaltaehkäisee myös yksilön hyvinvoinnin haasteita
 - Arkiset tilanteet sekä mallioppiminen
 - Kaverisuhteiden merkitys hyvinvointiin ja oppimiseen on merkittävä

Oppimiskäsitys

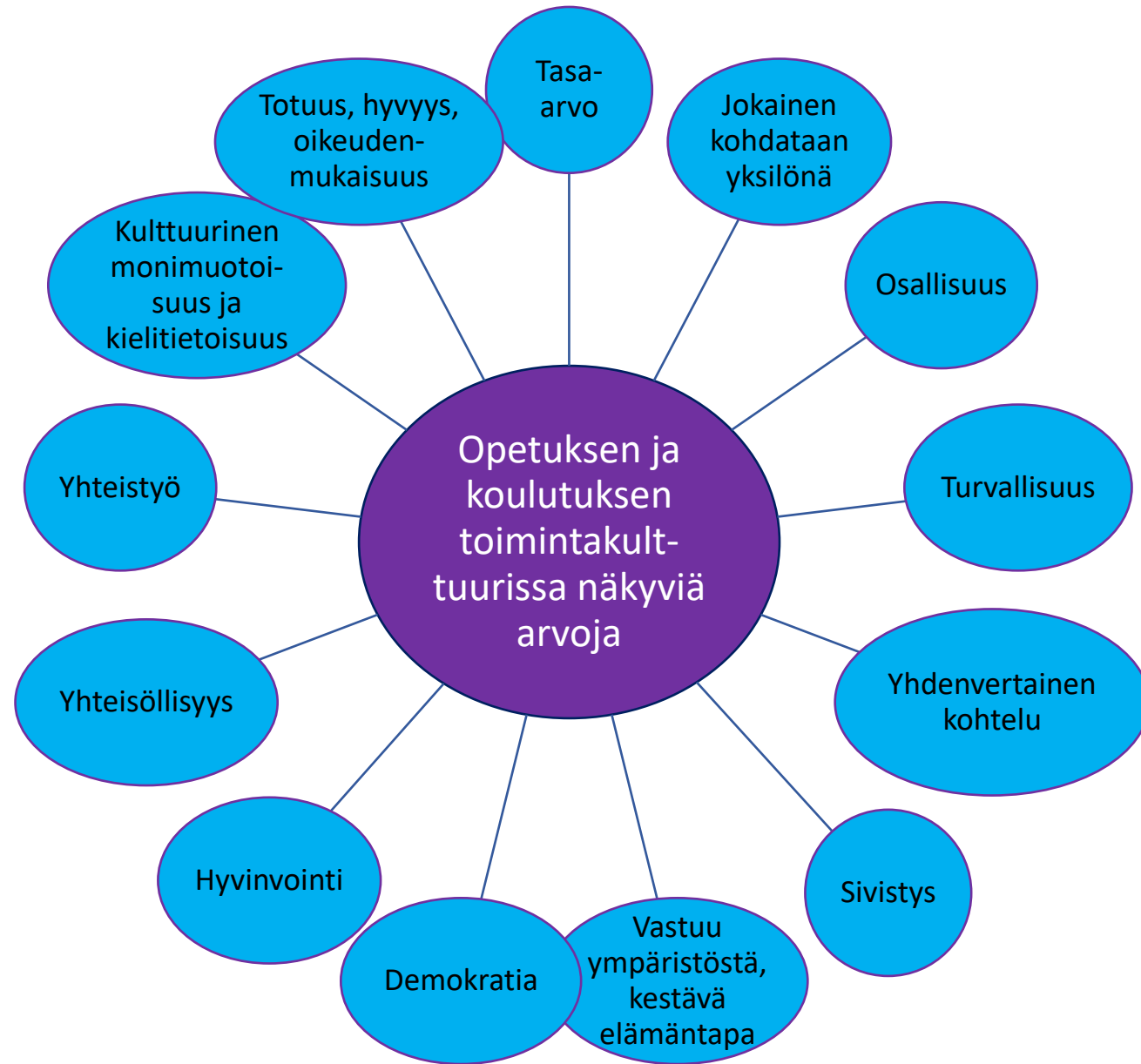
- Oppija on **aktiivinen toimija**, joka oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa.
- **Myönteiset tunnekokemukset**, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.
- Oppiminen tapahtuu **vuorovaikutuksessa** toisten oppilaiden, opiskelijoiden, aikuisten ja eri yhteisöjen kanssa.
- Oppiminen on **yksin ja yhdessä tekemistä**, ajattelemista, suunnittelua ja näiden prosessien monipuolista arvioimista.
- **Oppilaan/opiskelijan minäkuva vaikuttaa** siihen, millaisia tavoitteita hän asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava **rohkaiseva ohjaus** on tärkeää.

Hyvinvointia tukevia rakenteita

Toimintakulttuuri ilmentää yhteisön arvoja

- Millainen on ihmiskäsityksesi?
- Tunnistatko arvosi?
- Entä työyhteisösi arvot?
- Kuinka omat ja työyhteisösi arvot ohjaavat työtäsi?
- Vastaavatko arjen toimintatavat ja käytännöt niitä arvoja ja tavoitteita, joita koulu-/oppilaitosyhteisö haluaa edistää?
- Toimintakulttuurista keskusteleminen ja sen kehittäminen on erinomainen tapa elää todeksi koulun arvoja.

Toimintakulttuuri (Perusopetuksen OPS 2014)

- Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia.
- Ulospäin toimintakulttuuri näkyy tekoina ja toimintatapoina, kuten vuorovaikutuksessa, viestinnässä, yhteistyön rakenteissa ja johtamisessa.
- Jokainen yhteisön jäsen rakentaa ja ilmentää toimintakulttuuria joka päivä.
- Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei.
- Toimintakulttuuri ilmentää yhteisön arvoja ja siihen vaikuttaa sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät.

Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa (Perusopetuksen OPS 2014)

- Toimintakulttuuri ei ole koskaan valmis, vaan se on perusta, jonka varaan rakentuu turvallinen ja oppimista edistävä ilmapiiri ja arki.
- Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja sekä hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa.

Koulun toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen tulee...

...olla turvallisia ja terveellisiä.

...huomioida opiskelijoiden yksilölliset tarpeet.

...tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta.

Toiminnassa edistetään hyvää työrauhaa ja oppimisympäristön turvallisuutta.

Erityistä huomiota kiinnitetään oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen ja tukitoimien oikea-aikaiseen kohdentumiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen.

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta

- Kasvatus ja opetus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä.
- Opiskeluhuollon tulee edistää oppilaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja hyvinvointia ja siten turvata hyvän kasvun ja oppimisen sekä koulunkäynnin edellytykset.
- Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden ajattelun, oppimaan oppimisen, vuorovaikutuksen ja yhteistyön taitoja sekä motivaatiota.
- Opetuksessa vahvistetaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä jatko-opintoihin sekä halua koko elämän kestävään oppimiseen.

Lukion arvoperustaa, Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019

- Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin.
- Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia.
- Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.
- Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön.
- Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa.

Ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen yhteiskunnan rakentamisessa

[Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ammatillisessa koulutuksessa | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

- Ammatillinen koulutus tukee opiskelijoiden kehitystä hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi.
- Koulutuksen järjestäjän tulee kaikessa toiminnassaan edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.
- Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.
- Opiskelijoiden osallistaminen omia opintoja koskevaan päätöksentekoon sekä osallisuuden kokeminen työelämässä oppiessa osana työyhteisöä on tärkeää.
- Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on tarjota opiskelijoille erilaisia saavutettavia, esteettömiä ja turvallisia oppimisympäristöjä.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien yhteinen tehtävä

- Yhteisöllinen opiskeluhoolto on tärkeä osa koulun / oppilaitoksen toimintakulttuuria ja arjen huolenpitoa, jonka avulla vahvistetaan oppilaan ja opiskelijan osallisuutta ja kokemusta kuulumisesta luokka-, ryhmä- ja koulu-/oppilaitosyhteisöön.
- Kaikkien opiskelijoiden kanssa työskentelevien on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja yhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä kotien kanssa.
- Opiskeluhoolto toteutetaan ensisijaisesti ehkäisevänä, koko yhteisöä tukevana opiskeluhoルトona.

Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa johdetaan suunnitelmallisesti

- Yhteisön toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteisöllistä työtä johtaa rehtori/johtaja ja yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteutetaan opetuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti.
- Oppilaat/opiskelijat ja vanhemmat ovat koulun/oppilaitoksen opiskeluhuoltoryhmän pysyviä jäseniä ja mukana suunnittelemassa, toteuttamassa, kehittämässä ja arvioimassa opiskeluhuoltoa.
- Oppilaiden/opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhuollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on keskeistä

Opiskeluhooltoryhmän tehtäviä

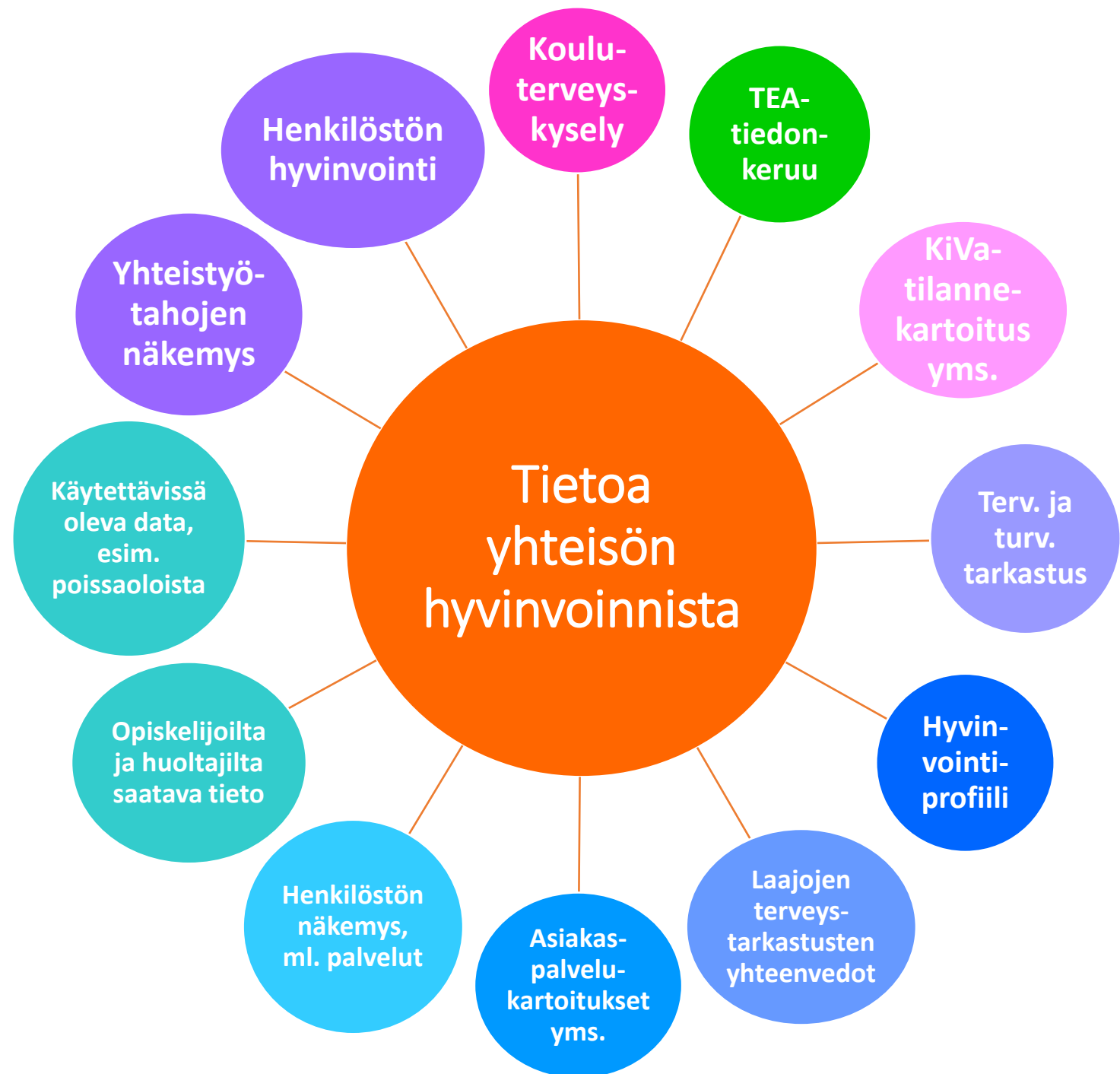
Opiskeluhooltotyön suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen ja arviointi

- Hyvinvointia koskevan tiedon kokoaminen eri lähteistä
- Rakenteiden ja toimintatapojen luominen yhteisölliselle ja ennalta ehkäisevälle työlle
- Opiskeluhooltoryhmän omien toimintatapojen kehittäminen ja arviointi
- Osallisuudesta huolehtiminen (ml. opiskelijat, huoltajat, yhteistyökumppanit)
- Opiskeluhoollosta tiedottaminen
- Yhteisöllisen opiskeluhooltotyön seuranta ja arviointi

Opiskeluhoitoryhmän hyviä käytäntöjä

- Riittävä kokoontumistiheys, jotta lakisääteisistä tehtävistä huolehtiminen mahdollistuu
- Osallisuus
- Työn suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus
- Kirjaaminen on hyvää hallintoa ja oikeusturvaa - työ tulee kaikille näkyväksi
- Etukäteen mietityt aiheet lukuvuodelle, esim. hyvinvointityön vuosikellon mukaisesti

Tietoa yhteisön hyvinvoinnin kehittämiseen ja seurantaan

Esimerkkejä yhteisöllisestä työstä

- Toimintakulttuurin ja vuorovaikutuksen kehittäminen, kohtaamisten vahvistaminen
- Osallisuudesta huolehtiminen
- Kotien kanssa tehtävä yhteistyö
- Oppimisen ja hyvinvoinnin seuraaminen
- Jatkuva ryhmäyttäminen
- Kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän ehkäisy
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu, myös aikuisten tunne- ja vuorovaikutustaidot!
- Toiminnallisten ja luovien menetelmien käyttö opetuksessa

Oppilaiden/opiskelijoiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen

- Oppilaiden/opiskelijoiden osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kokemuksilla on paljon myönteisiä vaikutuksia:
 - mm. viihtymiseen, terveyteen, motivaatioon, koulusuoritukseen ja uskoon omiin kykyihin.
- On tärkeää aidosti kuulla heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään sekä osallisuuden näkökulmasta että siitä näkökulmasta, että heiltä saadaan tärkeitä huomioita ja kehitysehdotuksia.
 - Kokemus, että ajatuksilla ja mielipiteillä on merkitystä
 - Kokemus itsestä
 - Miten saadaan mahdollisimman monen ääni kuuluviin? Erilaiset osallistamisen tavat?

Kotien kanssa tehtävä yhteistyö voimavarana

- Huoltajien on helpompi tukea lapsensa koulunkäyntiä ja oppimista, jos he saavat säännöllisesti tietoa lapsen oppimisen ja opiskelun etenemisestä sekä koulun/oppilaitoksen toimintatavoista ja tavoitteista.
- Huoltajien asenne koulua/oppilaitosta kohtaan voi vaikuttaa myös lapsen asenteeseen sekä yhteistyön sujumiseen silloin, jos lapsen oppimisesta tai hyvinvoinnista on huolta.
- Vanhempaintoimintaa kannattaa ohjata hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä vahvistavaan suuntaan ja ottaa vanhemmat aktiivisesti mukaan kehittämään yhteisöllistä opiskeluhuoltoa.

Kaverisuhteiden merkitystä ei voi korostaa liikaa

- Vertaissuhteissa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä omaksutaan asenteita, arvoja ja normeja.
- Yksinäisyys ja yhteisön ulkopuolelle jääminen lisäävät poissaolo- ja syrjäytymisriskiä.
- Monet lapset ja nuoret kokevat ystävyys- ja kaverisuhteet merkittäviksi ja jopa merkittävimmiksi hyvinvointiin vaikuttaviksi tekijöiksi.
- Jatkuvan ryhmäytämisen merkitys
- Kun oppilas/opiskelija voi hyvin, hänen on myös mahdollista oppia!

Kysytään itseltä ja toisilta tärkeitä kysymyksiä

- Mitä sinulle kuuluu?
- Miten voit?
- Mikä sinulle on merkityksellistä?
- Mitä haluaisit oppia?
- Miten meillä menee?

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Kiitos!

